

Антонина В. Костић

Војкан Б. Стојичић

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за неохеленске студије

УДК 811.14'06'243

DOI 10.46793/Uzdanica18.II.329K

Оригинални научни рад

Примљен: 20. август 2021.

Прихваћен: 26. новембар 2021.

СТАВОВИ СТУДЕНАТА НЕОХЕЛЕНИСТИКЕ О ПРИМЕНИ ИКТ АЛАТА У РАЗВИЈАЊУ ФОНОЛОШКЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ¹

Ајсџиракџи: Рад представља покушај да се сагледа на који начин употреба савремених ИКТ² алата може допринети развијању фонолошке компетенције код студената модерног грчког језика. Учење новог фонолошког система у страном језику представља велики изазов. Последњих година интересовање за ову област поново је у фокусу, а фонолошка перцепција и продукција посматрају се из различитих перспектива. Циљ овог рада је да представи нови поглед на развијање фонолошке компетенције у модерном грчком језику код србофоних говорника, из перспективе изазова и могућности које пружа учење на даљину. Такође, у раду се анализирају ставови студената прве и друге године неохеленистике у вези са усвајањем фонолошке компетенције кроз призму употребе савремених мултимедијалних технологија у настави модерног грчког језика као страног. Додатно, како би се на адекватан начин усвојиле фонолошке карактеристике модерног грчког језика, у раду се указује на алтернативни приступ у креирању различитих типова вежби у писаном и усменом облику. Анализа резултата анкете с једне стране указује на то да су студенти неохеленистике свесни да и фонолошка компетенција има важну улогу у учењу страног језика, док са друге стране указује на то да студенти препознају и позитивно реагују на додатне дидактичке материјале. Такође, истиче се значај додатне мотивације којој доприносе предавачи, као и улога стратегија учења и коришћења додатних алата у овом процесу.

Кључне речи: ставови о фонолошкој компетенцији, модерни грчки као страни језик, србофони говорници, онлајн-настава, Мудл (Moodle).

¹ Овај рад настао је у оквиру пројекта „Језици и културе у времену и простору” (бр. 178002), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Резултати анкете презентовани су на 14. интердисциплинарној међународној конференцији „Језик, књижевност, алтернативе”, која је одржана 15. и 16. априла 2021. године на Филозофском факултету Универзитета у Нишу.

² Информационо-комуникационе технологије (за више информација в. <https://dis.org.rs/sr/it-zanimanje/ikt-okvir/>)

УВОД

Усвајање другог или страног језика разликује се од усвајања првог, а како наводи Браун (2000: 4), ова разлика је врло видљива приликом усвајања фонолошког система, будући да за ученике овладавање изговором и правилима акцентуације у страном језику представља значајан изазов. Додатно, приликом усвајања новог језика, међујезички фонолошки систем захтева уско повезану интеракцију когнитивних и физиолошких процеса (Јеротијевић Тишма 2017: 39). Као и у процесу усвајања било ког другог знања, тако и у случају усвајања фонолошких аспеката страног језика не постоји само један исправни пут, већ су инструкције у овој области посматране из различитих перспектива, кроз коришћење разноликих метода и стављања фокуса на различите аспекте и стратегије учења (Трофимович, Гатбонтон 2006: 519).

Циљ нашег истраживања је да пружи кратак дијахронијски преглед у датој области, уз истицање изазова и перспектива које се отварају путем укључивања савремених ИКТ алата у образовни процес, односно кроз коришћење разноврсних платформи које доприносе значајнијој улози наставника у креирању материјала за учење, а које отварају пут и ка већој аутономији ученика у процесу усвајања језика. Најзад, за потребе овог рада испитали смо и ставове студената неохеленистике у вези са усвајањем фонолошке компетенције, као и у којој мери су алтернативне вежбе које су током зимског семестра постављане на платформу Мудл биле од значаја при усвајању сегментала и супрасегменталних елемената језика.

ФОНЕТСКО-ФОНОЛОШКА КОМПЕТЕНЦИЈА И НАСТАВА МОДЕРНОГ ГРЧКОГ ЈЕЗИКА

Током Другог светског рата у свету долази до великих друштвено-политичких промена. Са оваквим променама појавила се неизоставно и потреба „за брзим и ефикасним учењем страних језика, јер је за кратко време и на ефикасан начин требало обучити припаднике војних снага пословима дипломата, преводилаца, тумача, па и војно-безбедносних обавештајаца” (Стојичић 2016: 43). Као што је „основни циљ ASTP³ програма био стицање конверзацијске флуентности у језику, односно постизања високог нивоа у говорној продукцији” (Ричардс, Роцерс 1986: 44), тако је и аудио-лингвални метод посебну пажњу посвећивао обрасцима у циљном језику, као и подучавању фонолошких, лексичких и граматичких облика (Хумел, Френч 2010: 381). Искуство наставника било је од непроцењивог значаја, будући да је управо

³ *Army Specialized Training Program*

он имао главну улогу у исправљању грешака, постизању правилног изговора, те високог нивоа у говорној интеракцији и продукцији.

Осамдесетих година двадесетог века фонологија се посматрала из шире перспективе, дакле са комуникационог аспекта, а не са аспекта изучавања посебних гласова и звукова (Џоунс 1997: 103). Иако је овладавање звучним системом J2 био један од приоритета у настави страних језика током средине двадесетог века, фокус је касније прешао на синтаксу, уз појаву *хипотезе о кријичном периоду*, којом се поставља претпоставка да након периода пубертета ученици нису у могућности да постигну изговор приближан изговору изворних говорника (Савил-Тројк, Барто 2016: 150).

Иако је комуникативни приступ у настави страних језика заменио различите методе и алтернативне приступе, чињеница је да се неки сегменти аудио-лингвалног метода могу још увек применити, будући да је повећана способност процесуирања и понављања фонолошког материјала повезана са способношћу ученика да уочи обрасце у језику (Хумел, Френч 2010: 381).

Мора се у обзир узети и чињеница да постоје истраживачи који изговор близак изговору изворних говорника не сматрају више релеватним за овладавање језиком⁴. Ипак, одређене студије су показале да одрасли могу бити чак и успешнији од деце приликом развијања изговора на страном језику, посебно у почетним фазама учења (Нуфилд 1980; Тарон 1978; Сно, Хофнагел-Хол 1977). Тако и данас наставници често истичу одређене моделе говора као престижне, подстичући на овај начин идеал говора налик на изворни (Левис, Мојер 2014: 276). Ипак, како наводи Дурбаба, „идеја о постојању критичног периода темељи се на најмање два аргумента – одређени аспекти језика заиста се након детињства и ране адолесценције могу усвајати само уз велики напор и релативно ограничену шансу за успех. Један од најочигледнијих примера представља изговор (премда ни он није директно зависан од латерализације, већ од процеса формирања говорног апарата и његове адаптације на гласовну структуру L1)” (Дурбаба 2011: 76).

Резултати истраживања које је спровела Циарциони (2011: 456) показали су да се добро организованом наставом може побољшати изговор ученика страног језика⁵, упркос потенцијалним ограничењима која се јављају, као што су мања могућност контакта са наставницима који су изворни говорници, ограничена изложеност том језику ван учионице, ограничена интеракција на

⁴ Њихови аргументи најчешће се темеље на поставкама Барила (1985) и Крашена (1982). Барил поставља *хипотезу кријичног периода*, према којој је немогуће да одрасли усвоје изговор близак нативном.

⁵ До сличних резултата дошли су и други истраживачи (Кесада Васкез 2019; Левис, Мојер 2014). Анализирајући грешке које србофони говорници праве приликом усвајања ортографског система модерног грчког језика, Ламбропулу и Стојичић (2021: 679) истичу да је потребно усредсредити се посебно на усвајање изговора током наставе савременог грчког језика.

страном језику у свакодневном животу и ограничено време које је посвећено изучавању језика.

У нашем случају, захваљујући перманентној подршци надлежних грчких министарстава, студенти прве године неохеленистике имају прилику да 25% часова савременог грчког језика искористе за усавршавање правилног изговора, будући да језичке вежбе изводе контрактуални лектори, изворни говорници модерног грчког језика. На старијим годинама тај проценат је још већи, тако да у завршној години студија неохеленистике готово 80% ових часова студенти имају са страним лекторима. Оваква прерасподела стручно-апликативних часова између страних и домаћих лектора доприноси постизању бољих резултата студената у продуктивним језичким вештинама.

Како смо до сада видели, искуства у језичкој учионици су веома важна приликом процеса усвајања језика који је под утицајем ставова и очекивања ученика (Кизи, Анатолевна 2020: 498). У обзир би требало узети и капацитете фонолошке меморије ученика, будући да се приликом комуникативног приступа велики нагласак ставља на усмену продукцију и рецепцију (Хумел, Френч 2010: 381).

Током првог семестра основних академских студија студенти неохеленистике се упознају са гласовима грчког језика, графемама, диграмима, дифтонзима и псеудодифтонзима, као и алофонима фонема [γ] – /γ/j/η/, [χ] – /x/ς/ и [κ] – /k/c/. Уче правила монотонске акцентуације речи, гласовне алтернације попут синкопе, елизије и апокопе. Најзад, посебна пажња се поклања правилном изговору лабијала [β/π/φ/μπ], дентала и денталних фрикатива [ντ/τ/ – δ/θ], гутурала [κ/γ/χ/γκ], те бидентала [τσ/τς], као и правилном изговору комбинација вокала [αυ/ευ]. Како се у модерном грчком језику поштује начело етимолошког правописа, у средишту нашег интересовања током наставе савременог грчког језика су фонеме /i/⁶, /e/⁷, /o/⁸ и /u/⁹, које на основу нашег досадашњег глотодидактичког искуства представљају највећи изазов у учењу савременог грчког језика. Управо због сложености фонетско-фонолошког система предавачи на Катедри за неохеленске студије приступају изради додатних материјала и вежби, како би студенти на што лакши начин усвојили правила која се односе на ортоепију, ортографију, ортофонију и ортотонију у савременом грчком језику.

⁶ Обележава се трима графемама [ι/η/υ] и трима диграмима [ει/ου/υι].

⁷ Обележава се једном графемом [ε] и једним диграмом [αι].

⁸ Обележава се двома графемама [ο/ω].

⁹ Обележава се једним диграмом [ου].

ПРИМЕНА ИКТ АЛАТА У НАСТАВИ

Промена приступа настави страних језика била је под утицајем нових истраживања и теорија, које су утицале на развој ове области, како у другим гранама тако и у области фонологије. Међутим, не сме се занемарити ни утицај промена на светском нивоу, које можда нису у директној корелацији са наставом, али засигурно утичу на начин на који се она изводи. Тако је немогуће занемарити и утицај који је епидемија ковида 19 имала на наставу језика последње две школске године.

У једном истраживању, спроведеном међу студентима за време пандемије (Мајкан, Кокорада 2021: 17), показало се да су велики утицај на процес учења страног језика имале и позитивне и негативне емоције као и механизми за суочавање са ситуацијом. Веома важну улогу су имали онлајн-извори који су студентима били доступни, као и могућност рада у онлајн-окружењу у коме студенти обично налазе ужитак. Аутори истраживања наводе да се ови механизми могу користити и у будућим захтевним ситуацијама, док је од користи неговати и способност студената да прате свој процес учења, као и активирати њихове позитивне емоције у овом процесу, оснажујући њихову прилагодљивост (Мајкан, Кокорада 2021: 17–18).

Још један значајан аспект онлајн-учења огледа се у могућности прилагођавања индивидуалним потребама студената. Тако мање успешни студенти имају могућност да добију више пажње и посвећености, док успешнији студенти имају приступ и захтевнијим задацима, који ће им помоћи да напредују (Мајкан, Кокорада 2021: 18). Такође, истиче се да се у онлајн-окружењу могу развити вештине комуникације студената, као и њихово веће самопоуздање (Халим, Хашим 2019: 5), уз обogaћивање наставе аутентичним материјалима и мултимедијалним садржајима из различитих извора (налик на *YouTube*, или *Wikipedia Spotify* платформе) (Пазила и др. 2019, у Бејли, Ли 2020: 179).

Ипак, постоји могућност да ова врста наставе ограничи говорну продукцију ученика (Симин, Хејдари 2013: 12733), као и комуникацију између наставника и ученика (Шамли, Фил 2012: 153). Тако, на пример, аутори који су истраживали ставове студената и наставника арапског језика долазе до закључка да је настава у учионици далеко ефикаснија од онлајн-наставе (Ритонга и др. 2021: 88). Када је реч о фонолошкој компетенцији, употреба технологије може наставницима олакшати презентацију и симулацију продукције звукова, као и говорних образаца (Нурхајати 2019: 15). Тако је истраживање које се тицало курса фонологије на онлајн-платформи *Edmondo* показало да су студенти у процесу усвајања фонологије били проактивнији, самосталнији и истицали су могућности приступа материјалима без временског или просторног ограничења (Нурхајати 2019: 31).

Мишљења смо да је и онлајн-наставу могуће подједнако добро организовати попут институционалне наставе у језичкој учионици, уколико се

онлајн-активности стратешки добро испланирају. То подразумева низ корака и предрадњи које је неопходно испоштовати како би онлајн-час био сврсисходан, интерактиван, продуктиван и занимљив. Треба одредити активности, поставити квизове и лекције у дигиталном формату, обезбедити пружање повратних информација, подстакнути студенте да активно учествују на форумима путем постављања питања и покретања креативне дискусије и, најзад, предвидети довољно времена како би се све ове активности могле реализовати. Онлајн-настава не треба ни у ком случају да се своди на постављање директоријума, фолдера и докумената различитог формата (*pdf*, *word*, *pptx*, *excel* и сл.) на платформу која је одабрана за држање наставе.

Чињеница је да овакав вид наставе захтева од наставника максималну ангажованост и додатно улагање времена, посебно имајући у виду чињеницу да се са моделом наставе на даљину велики број наставника сусрео тек након проглашења епидемије корона вируса. Предавачи који нису имали потребу да током редовне наставе креирају дигиталне материјале и који нису у ранијем периоду користили ИКТ алате, нашли су се у ситуацији у којој је неопходно било уложити додатни напор како би за кратак временски период креирали интерактивне садржаје неопходне за реализацију наставног процеса у дигиталном окружењу. Посебно треба истаћи велику колегијалност коју су показали чланови колектива високошколских установа, с намером да се помогне колегама који се до сада нису сусретали са оваквим видом наставе.

Када је реч о коришћењу нових технологија у настави, на Катедри за неохеленске студије активно је у употреби платформа Мудл. Платформа је била од изузетне важности за подршку традиционалној настави, док је у време пандемије њен утицај порастао, будући да је, уз онлајн-предавања путем апликације Зум (Zoom), била једини начин да студенти приступе градиву, усвајају језик и припреме се за предиспитне и испитне обавезе. На платформама су доступни разноврсни материјали, вежбе, квизови и тестови намењени рекапитулацији градива, а у којима је фокус подједнако стављен на развијање све четири језичке активности. Осим тога, посебно на првој години студија, студенти могу додатно развијати своју фонолошку компетенцију кроз вежбе које се нуде на платформама.

Вежбе се у највећем броју случајева односе на одређивање акценатског слога, односно да ли је реч о окситоној, парокситоној или пропарокситоној речи. Сачињен је велики број звучних записа најфреквентнијих речи које се појављују током првог семестра, у којима се тражи од студената да обележе акценат на основу онога што су чули. Већи број вежби креиран је с циљем да се уочи правилна дистинкција између /γ/, /γκ/ и /γγ/, /φ/ и /θ/, /τ/ и /θ/, /δ/ и /ντ/, /τς/ и /τς/, /γχ/ и /γγ/, /ευ/ и /εφ/, /αυ/ и /αφ/, те да се усвоји правилан изговор и графика у скуповима /σμ/, /σβ/ и /σγ/ у којима је [s] звучно. Најзад, више вежби је посвећено увежбавању минималних парова попут [ˈpaθi] (πάθει), [ˈpaɫi] (πάλι), [ˈpaɾi] (πάρει), [ˈpaɾi] (παύει), [ˈpaɾi] (πάροι),

[ˈraçi] (πάχη), [ˈraçi] (πάτοι)¹⁰, као и паронима у којима је једина разлика у акцентованом слогу попут [skerçi] (σκεπή – σκέπη), [nomos] (νόμος – νομός), [fora] (φορά – φόρα), [ala] (αλλά – άλλα) и слично. Увежбавање ортографије на примерима хомофона није препоручљиво на самом почетку, будући да се фонема /i/ обележава трима графемама [ι/η/υ] и трима диграмима [ει/οι/υι].¹¹ Из свега горенаведеног јасно је да се пуна пажња мора посвети овим сегментима на самом почетку учења језика код србофоних говорника, како би се постигли што бољи резултати на периодичним и завршним евалуацијама знања. Стога се у настави подједнако користе и уџбеници, као и вежбе које су креирали предавачи на поменутој платформи.

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Циљ нашег истраживања било је сагледавање ставова студената неохеленистике у вези са приступом који се користи у настави модерног грчког језика, са посебним освртом на усвајање фонолошког система грчког језика. Предмет истраживања било је испитивање ставова студената прве и друге године неохеленистике на Филолошком факултету Универзитета у Београду у вези са развијањем фонолошке компетенције, те заступљеношћу вежби за усвајање фонетско-фонолошких аспеката савременог грчког језика у приручницима, на часовима језика, као и на платформи Мудл¹². Почетна хипотеза је била да студенти редовно раде домаће задатке преко платформе Мудл и да су задовољни количином, обимом, креативношћу и различитошћу вежби које предавачи на њу постављају.

Спроведена метода је била анкетирање студената. Анкету су чинила укупно тридесет два питања. За потребе истраживања коришћени инструмент је био анонимни упитник, који је креиран на страници *Google Forms*¹³, а студентима је дат приступ путем курсева на платформи Мудл. Питања су самостално креирали аутори рада у складу са главним теоријским поставкама наведеним у теоријско-методолошком оквиру рада, са циљем да се испитају различити аспекти процеса усвајања фонетике и фонологије страног језика¹⁴. Први део анкете садржао је питања општег типа, док су се у другом делу

¹⁰ https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/glossology/show.html?id=459

¹¹ Нпр. [psilos] (ψηλός – ψυλός), [klima] (κλίμα – κλήμα), [kline] (κλείνω – κλίνω), [pira] (πήρα – πείρα), [lira] (λίρα – λύρα) и сл.

¹² <https://moodle.fil.bg.ac.rs>

¹³ <https://forms.gle/1brKgtD12q2po8qy7>

¹⁴ Напомињемо да упитник није стандардизован, па добијени резултати не могу бити генерализовани.

испитивали ставови студената, те стратегије¹⁵ које користе при усвајању фонетско-фонолошких аспеката.

Од студената је пре свега затражено да искажу свој став по питању потешкоћа са којима су се сусрели приликом усвајања фонетских и фонолошких аспеката, као и по питању погледа на сопствену комуникативну компетенцију и изговор у модерном грчком језику. При испитивању ставова анкетираних коришћена је Ликертова скала¹⁶, док се у неколико питања од испитаника тражило да поређају по редоследу приоритета различите аспекте усвајања језика, односно да наведу стратегије и додатне изворе које су користили приликом развијања фонолошке компетенције.

Истраживање је обављено у марту 2021. године и у њему је учествовало 46 студената – 23 студента прве и 23 студента друге године ОАС. У наставку су приказани општи подаци испитаника.

Табела 1. Општи подаци

Пол		Узраст		Да ли сте пре почетка студија учили модерни грчки језик?	
мушки	17,4%	19	34,8%	да	10,9%
		20	52,2%		
		21	6,5%		
женски	82,6%	>22	6,5%	не	89,1%

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Када су упитани да ли су се сусрели са потешкоћама приликом усвајања фонетских и фонолошких начела савременог грчког језика, чак 52,2% студената је потврдно одговорило. Ипак, у случају усвајања изговора гласова у модерном грчком језику мањи проценат наводи да се сусрео са потешкоћама (21,7%). Када је реч о самопоуздању које студенти поседују по питању

¹⁵ Занимало нас је да ли студенти примењују директне (когнитивне) стратегије, попут елаборације, (ре)организације и понављања, компензационе стратегије, као и индиректне (метакогнитивне) стратегије, попут стратегија планирања, надгледања и провере. Најзад, желели смо да сазнамо да ли теже примени социјалне стратегије кооперативног типа или социјалне стратегије афективног типа (Дурбаба 2011: 122–123).

¹⁶ Поред сваког исказа, од студената је тражено да одаберу број од 1 до 5, у складу са мером у којој се слажу са одређеним тврдњама, а које су се односиле на став о личној компетенцији или о заступљености одређених типова вежби у приручницима, на часовима језика или платформи Мудл, почевши од броја 1 (*уопште се не слажем*) до броја 5 (*слажем се у потпуности*).

свог изговора и владања фонолошким аспектима, одговори су већином позитивни, па их наводимо у табели која следи.

Табела 2. Став студената према сопственој компетенцији

Питања	1	2	3	4	5
Сматрам да сам у потпуности усвојио/ла фонетска и фонолошка начела модерног грчког језика.	2,2%	8,7%	39,1%	41,3%	8,7%
Сматрам да имам одличан изговор модерног грчког језика.	2,2%	21,7%	30,4%	39,1%	6,5%
Сматрам да мој изговор неће моћи да се побољша у будућности и да сам достигао/ла свој максимум.	76,1%	15,2%	4,3%	4,3%	0%

У наредном сегменту упитника испитаници су означили у којој мери се слажу са исказима да су фонетска и фонолошка објашњења и правила или одређени типови вежби довољно заступљени у приручницима модерног грчког језика, односно на часовима предавања и вежби из Савременог грчког језика Г-1¹⁷, као и на платформи Мудл. Показало се да су ставови студената веома позитивни, будући да је преко 40% њих за свако питање на скали одабрало број 5 (*слажем се у потпуности*).

Посебно се истиче као веома позитивна чињеница у вези са заступљењем алтернативног приступа у појашњавању фонетских и фонолошких правила на платформи Мудл (56,5% студената бира број 5). Такође, веома је значајно да 78,3% студената наводи да се у потпуности слаже са ставом да предавачи обрађају максималну пажњу на исправљање грешака у изговору, као и да страни лектори обрађају довољну пажњу на изговор приликом вежби за развијање усмене продукције (67,4% студената бира број 5 на скали).

Када је реч о значају изговора за ниво комуникативне компетенције, 43,5% студената се у потпуности слаже са ставом да је неопходно да има изговор близак изворним говорницима како би могао да каже да добро зна модерни грчки језик. Ипак, када је реч о грешкама у изговору, одговори испитаника варирају. Наиме, када су упитани да ли се грешке у изговору могу толерисати, без обзира на ниво знања језика, студенти најчешће бирају број 5 на скали (30,4%). Ипак, значајан број студената наводи да се скоро уопште не слаже са овом тврдњом (21,7%) или да се делимично слаже (23,9%). Без обзира на став према значају изговора, студенти сматрају да је важно обратити пажњу на овај сегмент усмене продукције, па се 56,5% испитаника у потпуности слаже са тим да је неопходно да се на предавањима и вежбама модерног грчког језика инсистира на увежбавању изговора.

¹⁷ Реч је о курсу модерног грчког језика који траје један семестар (15 недеља) и има обим 1 + 7 часова недељно.

У наставку је од испитаника тражено да поређају по редоследу приоритета изговор, граматику, вокабулар и тематске садржаје, на основу онога што сматрају да им је најважније да успешно савладају како би могли казати да добро говоре модерни грчки језик. Највећи број испитаника (47,8%) на прво место ставља вокабулар, затим следи граматика (23,9%), док само седам студената истиче да је најважнији изговор. Ипак, резултати показују да је тематски садржај најмање значајан по мишљењу студената, па га чак 39% студената ставља на последње место.

У последњем делу упитника истражене су стратегије и додатни алати којима се студенти служе како би развили свој изговор. Показало се да су студенти примењивали одређене директне (когнитивне) стратегије, попут (ре) организације и понављања, будући да су успостављали везе између нових информација и постојећег знања у области фонолошких особина неког језика – страног и изворног. Такође, препознате су и метакогнитивне стратегије, као што је стратегија провере, где је платформа Мудл имала важну улогу у поновној обради информација које до тог тренутка студент није успео да усвоји. Додатно, студенти су путем стратегије надгледања вршили размену информација и рекапитулацију знања. Наиме, укупно 19,6% испитаника наводи да је користило неке додатне странице или изворе осим оних понуђених у оквиру наставе. Ти студенти наводе да су користили странице *YouTube* и *WordReference* или да су слушали грчку музику, гледали филмове и читали новости на грчком језику. Упитани шта сматрају да би им додатно помогло у развијању изговора у савременом грчком језику, већина испитаника је од понуђених одговора¹⁸ навела чешћи боравак у Грчкој (80,4%), затим туторијале и снимке на апликацији *YouTube* или неким другим страницама (41,3%), већи број часова са страним лекторима (32,6%)¹⁹, конкретне инструкције по питању положаја говорних органа приликом изговора²⁰ (30,4%), додатне аудио-материјале (30,4%), додатне вежбе у писаном облику (23,9%), детаљније знање о фонолошком систему модерног грчког језика (10,9%) и детаљније знање о историјском развоју грчког језика (8,7%).

¹⁸ Испитаници су могли да одаберу више од једног одговора.

¹⁹ Овде се истиче значај социјалне стратегије кооперационог типа, у којој је од кључног значаја проналажење комуникационих партнера – изворних говорника.

²⁰ Интересантан је податак да у великом броју приручника који се користе у настави модерног грчког нема илустративних приказа положаја говорних органа. Иако је разумљиво да је највећи број приручника намењен учењу модерног грчког као другог језика, односно да су писани за нефилолошки профил, ипак би било добро узети у обзир и чињеницу да велики број катедри за неохеленистику у свету користи управо приручнике и дидактичке материјале које креирају колеге са грчких универзитета.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Анализом резултата анкете дошли смо до закључка да су студенти неохеленистике свесни да и фонолошка компетенција има важну улогу у учењу страног језика. Препознају и позитивно реагују на додатне дидактичке материјале, којима могу приступити у сваком тренутку, будући да су постављени на образовну платформу Мудл. Такође, истичу важност додатне мотивације приликом часова модерног грчког језика, којој доприносе предавачи, како изворни говорници, тако и домаћи лектори. Како наводе аутори (Мајкан, Корорада 2021: 17), у онлајн-окружењу је веома важна улога наставника, који користећи све могућности које се пружају стимулише мотивацију ученика и подстиче позитивну атмосферу.

Иако се у складу са резултатима анкете показало да студенти предност дају усвајању вокабулара и граматичких целина, ипак перципирају да је за постизање високе комуникативне компетенције у страном језику неопходно познавање фонетско-фонолошких начела језика који уче. Такође, студенти сматрају да су у великој мери успешни у усвајању фонолошких аспеката модерног грчког језика, као и изговора, али и виде простор за напредак у будућности, на вишим годинама студија.

Као одговарајући начин да се студентима неохеленистике приближи ова област, те да се више времена посвети стицању фонолошке компетенције, као вид алтернативног приступа одабрали смо постављање додатних материјала на платформу Мудл. Предност дигиталних платформи и ИКТ алата је у томе што се материјали могу прилагођавати у сваком тренутку, у зависности од потреба и постављених дидактичких циљева, без изискивања додатних трошкова. Такође, будући да још увек не постоји одговарајући универзитетски уџбеник за учење савременог грчког као страног, који би био намењен искључиво србофоним говорницима, наставници и сарадници креирају сопствене дидактичке материјале, с циљем да студенти на најадекватнији могући начин стекну фонолошку компетенцију у модерном грчком језику.

Циљ нашег истраживања није био да изведемо генералне закључке о месту фонологије у усвајању страног језика, већ да дамо занимљив увид у начин на који је студенти неохеленистике перципирају. Истраживање је обухватило ограничен број испитаника, студената савременог грчког као страног језика, па се наши резултати не могу генерализовати. Било би занимљиво, у неким будућим истраживањима, извршити поређење ставова студената других језика, како бисмо стекли потпунију слику о перцепцији значаја фонологије у усвајању страног језика. Значајне увиде би могло да пружи и истраживање везе између ставова који студенти имају у вези са својим нивоом фонолошке компетенције и резултата које постижу приликом полагања усмених испита.

Такође, истичемо да у процесу усвајања фонолошких карактеристика страног језика значајну подршку могу да пруже нове технологије, којима се градиво представља на иновативне начине, уз прилагођавање индивидуалним потребама студената. Стога је важно имати у виду све изазове и перспективе које се пружају, пратећи развој у области технологије и дидактике, како би настава језика била интерактивна и занимљива, а студенти постизали још боље резултате.

ЛИТЕРАТУРА

Барил (1985): C. Burrill, *The Sensitive Period Hypothesis: A Review of Literature Regarding Acquisition of a Native-Like Pronunciation in a Second Language*, преузето марта 2021. са <https://eric.ed.gov/?id=ED265745>.

Бејли, Ли (2020): D. Bailey, A. Lee, Learning from experience in the midst of covid-19: Benefits, challenges, and strategies in online teaching, *Computer-Assisted Language Learning Electronic Journal*, 21(2), 178–198.

Браун (2000): C. Brown, The interrelation between speech perception and phonological acquisition from infant to adult, *Second language acquisition and linguistic theory*, 1, 4–64.

Дурбаба (2011): О. Дурбаба, *Теорија и пракса учења и настава страних језика*, Београд: Завод за уџбенике.

Јеротијевић Тишма (2017): Д. Јеротијевић Тишма, *Перцепција и продукција консонантског система у енглеско-српској међујезичкој фонологији*, докторска дисертација, Крагујевац: Универзитет у Крагујевцу, преузето марта 2021. са <https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/id/50882/Disertacija.pdf>.

Кесада Васкез (2019): L. Quesada Vázquez, *The Introduction of Rhythm Instruction in the English as a Foreign Language Classroom to Improve the Comprehensibility and Fluency of English for Specific Purposes Students*, doctoral dissertation, Universitat Rovira i Virgili, преузето децембра 2021. са <https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/668385/TESI.pdf?sequence=1>

Кизи, Анатолевна (2020): O. Qizi, Y. Anatolevna, The Role of Phonetics in Languages Teaching, *Science and Education*, 1(2), 495–500.

Крашен (1982): S. Krashen, *Principles and Practice in Second Language Acquisition*, Pergamon: FairviewPark.

Ламбропулу, Стојичић (2021): М. Λαμπροπούλου, Β. Στόιτσιτς, <δ> ή <ντ>; <θ> ή <τ>; <γ> ή <γκ>; Συστηματικά λάθη κατά την εκμάθηση του ορθογραφικού συστήματος της ελληνικής γλώσσας από серβόφωνους φοιτητές, In: Th. Markopoulos, Ch. Vlachos, A. Archakis, D. Papazahariou, G. Xydopoulos, A. Roussou (Eds.), *Proceedings of the ICG14*, Patras: University of Patras, 671–683.

Левис, Мојер (2014): J. Levis, A. Moyer, Future directions in the research and teaching of L2 pronunciation, In: J. Levis, A. Moyer (Eds.), *Social dynamics of second language accent*, Boston, MA: DeGruyter Mouton, 275–291.

Мајкан, Кокорада (2021): М. Maican, E. Cocoradă, Online foreign language learning in higher education and its correlates during the COVID-19 pandemic, *Sustainability*, 13(2), 1–21, преузето марта 2021. са <https://doi.org/10.3390/su13020781>.

Нурхажати (2019): D. Nurhayati, Students' Perspective on Innovative Teaching Model Using Edmodo in Teaching English Phonology: A Virtual Class Development, *Dinamika Ilmu*, 19(1), 13–35.

Нуфилд (1980): G. Neufeld, On the adults' ability to acquire phonology, *TESOL Quarterly*, 14, 285–298.

Пазила, Хашим, Јунус (2019): F. Pazilah, H. Hashim, M. Yunus, Using technology in ESL classroom: highlights and challenges, *Creative Education*, 10(12), 3205–3212.

Ревитијаду, Тзакоста (2007): Α. Ρεβυθιάδου, Μ. Τζακώστα, *Η φωνολογία στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Ритонга, Кустати, Будиарти, Лахми, Асмара, Курњиаван, Јенти (2021): M. Ritonga, M. Kustati, M. Budiarti, A. Lahmi, M. Asmara, R. Kurniawan, E. Yenti, Arabic as foreign language learning in pandemic COVID-19 as perceived by students and teachers, *Linguistics and Culture Review*, 5(1), 75–92.

Ричардс, Роџерс (1986): J. C. Richards, T. S. Rodgers, *Approaches and Methods in Language Teaching: a description and analysis*, Cambridge: Cambridge University Press.

Савил-Тројк, Барто (2016): M. Saville-Troike, K. Barto, *Introducing second language acquisition*, Cambridge: CUP.

Симин, Хејдари (2013): S. Simin, A. Heidari, Computer-Based Assessment: Pros and Cons, *Elixir International Journal*, 55, 12732–12734.

Сноу, Хофнагел-Хол (1977): C. Snow, M. Hoefnagel-Hohle, Age differences in the pronunciation of foreign sounds, *Language and Speech*, 20, 357–365.

Стојичић (2016): В. Стојичић, *Рецептивне језичке активности у универзитетској настави страног језика – релације између модерног тренка и српског језика*, докторска дисертација, Београд: Филолошки факултет, преузето марта 2021. са <https://harvester.rcub.bg.ac.rs/handle/123456789/4826>.

Тарон (1978): E. Tarone, The phonology of interlanguage, In: J. C. Richards (Ed.), *Understanding Second and Foreign Language Learning*, Rowley, Mass: Newbury House, 15–33.

Трофимович, Гатбонтон (2006): P. Trofimovich, E. Gatbonton, Repetition and focus on form in processing L2 Spanish words: Implications for pronunciation instruction, *The Modern Language Journal*, 90(4), 519–535.

Халим, Хашим (2019): M. Halim, H. Hashim, Integrating web 2.0 technology in ESL classroom: A review on the benefits and barriers, *Journal of Counseling and Educational Technology*, 2(2), 1–8.

Хумел и Френч (2010): K. Hummel, L. French, Phonological memory and implications for the second language classroom, *Canadian Modern Language Review*, 66(3), 371–391.

Циарциони (2011): E. Tsiartsioni, Can pronunciation be taught? Teaching English speech rhythm to Greek students, *Selected papers on theoretical and applied linguistics*, 19, 447–458.

Џоунс (1997): R. Jones, Beyond “listen and repeat”: Pronunciation teaching materials and theories of second language acquisition, *System*, 25(1), 103–112.

Шамли, Фил (2012): S. Shyamlee, M. Phil, Use of technology in English language teaching and learning: An analysis, *International Conference on Language, Medias and Culture*, 33, 150–156.

Antonina V. Kostić

Vojkan B. Stojičić

University of Belgrade

Faculty of Philology

Department of Modern Greek Studies

THE USE OF ICT TOOLS IN THE DEVELOPMENT OF PHONOLOGICAL COMPETENCE IN L2 SERBIAN STUDENTS OF MODERN GREEK LANGUAGE

Summary: This paper aims at emphasising the importance of Information Communication Technology tools in contributing to the development of phonological competence of Serbian L2 learners of Modern Greek. Learning a new phonological system in a foreign language is a challenge and interest in this area has been in focus again. Phonological perception and production are viewed from different perspectives. The aim of this paper is to present a new view on the development of phonological competence in Modern Greek language, from the perspective of challenges and opportunities provided by distance learning. Also, the paper analyzes the attitudes of students of the first and second year at the Department of Modern Greek Studies regarding the use of modern multimedia technologies in teaching of Modern Greek as a foreign language. The advantage of digital platforms and ICT tools is that the materials can be adapted at any time, depending on the needs and set teaching goals, without requiring additional costs to reprint the materials. In addition, since there is still no appropriate university textbook for learning Modern Greek as a foreign language which would be intended exclusively for Serbian speaking students, teachers create their own materials, in order for students to acquire phonological competence in Modern Greek in the most adequate way.

Keywords: perceptions of phonological competence, Modern Greek as a foreign language, Serbian students, alternative approach, online teaching, *Moodle*.